

Ірина Вороніна

Національної академії внутрішніх справ, Україна

АКСІОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ І НОРМ РЕГУЛЮВАННЯ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Iryna Voronina

National Academy of Internal Affairs, Ukraine

AXIOLOGICAL MODEL OF RULE-MAKING ACTIVITY OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE AS A SYSTEM OF PRINCIPLES AND NORMS OF REGULATION OF NORMATIVE ACTIVITY

The article is based on the philosophical and legal analysis of the system of principles and norms governing the normative activity of executive authorities in general, and the National Police of Ukraine in particular. The importance of applying the axiological approach to optimizing the management of state institutions is shown. The study proposes an axiological model of rule-making activity of the National Police of Ukraine as a system of principles and norms for regulation of normative activity. It is generalized that rule-making is one of the most difficult areas of legal activity, which requires comprehensive and detailed regulation in order to achieve optimal results of legal regulation of social relations. The study of the system of principles and norms of regulation of normative activity is an important element of the axiological model of rule-making activity, since it ensures the perfect functioning of the mechanism of rule-making activity in general. Principles are a prerequisite for effective rule-making activity, which is a definite benchmark for all of its participants, creating on their basis timely, necessary and qualitatively functioning and stably functioning normative acts.

Keywords: legal axiology, value model, norm-setting activity, principles and norms of activity, normative activity of the National Police of Ukraine.

Нормотворчість – це цілеспрямована юридична вольова процедурно-процесуальна діяльність або процес втілення волі та законних інтересів суб'єктів нормотворчості, уповноважених створювати, змінювати чи скасовувати правові акти у межах і порядку, визначених Конституцією та законами України¹.

Нормотворчість є одним із найскладніших напрямків правової діяльності, який вимагає всебічної та детальної регламентації з метою досягнення оптимальних результатів правового регулювання суспільних відносин. Правова основа нормотворчої роботи повинна бути гнучкою, щоб не обмежувати ініціативу та надавати їй розумний простір. Отже, бажані однаковість і оптимальність даного процесу можуть бути досягнуті за рахунок належного методичного забезпечення.

В енциклопедичному словнику зазначається, що модель (від лат. *Modulus* – «міра, аналог, зразок») – відтворення чи відображення об'єкту, задуму (конструкції), опису чи розрахунків, що відображає, імітує, відтворює принципи внутрішньої організації або функціонування, певні властивості, ознаки чи (та) характеристики об'єкта дослідження чи відтворення (оригіналу)². На нашу думку, дослідження система принципів і норм регулювання нормотворчої діяльності є важливим елементом аксіологічної моделі нормотворчої діяльності, оскільки саме вони забезпечують досконале функціонування механізму нормотворчої діяльності в цілому.

¹ Ковальський, В.С. (2005). *Правотворчість: теоретичні та логічні засади*. Київ: Юрінком Інтер, 52.

² Шемшученко, Ю.С. (2012). *Великий енциклопедичний юридичний словник*. Київ: Юридична думка, 408.

В основу будь-якої людської діяльності повинна бути закладена ідея. Нормотворчість – не виняток, і для того, щоб її результат був предметним, цілеспрямованим та результативним, суб'єкти нормотворчої діяльності використовують певні принципи. Обов'язкові вимоги нормотворчості є основними засадами, керівними ідеями, вихідними положеннями, на яких будується нормотворчий процес. Принципи виступають необхідною умовою ефективної нормотворчої діяльності, є певним орієнтиром для всіх його учасників, на їх основі створюються своєчасно необхідні, якісно діючі і стабільно функціонуючі нормативні акти.

Визнані засади нормотворчості мають об'єктивний характер, вони відображають справжню реальність, пов'язану з прийняттям, скасуванням або заміною правових норм. У той же час вони суб'єктивні оскільки обумовлені практичною діяльністю і на рівні правової політики набувають форми офіційних державно-правових ідей, отримують загальне визнання та стають ефективним регулятором лише тоді, коли отримують достатнє юридичне закріплення. Тому цілком виправдано, що в документах, які регламентують відносини нормотворчості, є спеціальні статті, що визначають принципи організації цього процесу. Вони поширюють свій вплив як на початковому етапі в порядку виявлення потреби у правовій реакції на зміни в житті, так і на завершальній стадії, коли відбувається видання нормативного акта.

Крім цього, важливо підкреслити, що принципи нормотворчості не існують самі по собі, а перебувають у тісній взаємодії один із одним. Тому існує узгоджена система принципів, яку можна конкретизувати, спираючись на потреби розвитку суспільства і закономірності нормотворчого процесу, що підтвержені на практиці, тому дослідження принципів нормотворчості з використанням методології аксіологічного та системного підходу, визначення їх впливу на результативність нормотворчості.

Принципи нормотворчості є об'єктом наукових досліджень не лише представників загальної теорії права, галузевих наук, міжнародного права, а також філософії права. Тому в основі нашого дослідження принципів права буде *спроба аналізу і узгодження наукових здобутків представників різних наукових шкіл та галузей права через призму ціннісного підходу до проблеми.*

У науковій літературі не існує загальноновизнаного, чіткого визначення принципів нормотворчої діяльності, це зумовлено об'єктивними та суб'єктивними причинами. До об'єктивних належить складність явища та його пізнання, багатоманітність форм і видів нормотворчості, факторів що на неї впливають. Суб'єктивні причини пов'язані, насамперед, з індивідуальними смаками тих чи інших науковців. Разом з цим, сучасний стан нормотворчої діяльності потребує розробки єдиних підходів як до проблем нормотворчості в цілому так і принципів, що лежать в основі цієї діяльності.

Дашковською О. обґрунтовано, що принципи виступають необхідною умовою ефективної нормотворчої діяльності, певним орієнтиром для всіх його учасників, на їх основі створюються своєчасно необхідні, якісно діючі і стабільно функціонуючі нормативні акти. Науковцем визначено основні принципи нормотворчості, серед яких виділено принципи об'єктивності, демократизму, законності, професіоналізму, науковості, системності¹. Дашковська О. також наголошує на необхідності залучення до моніторингу чинного законодавства громадськість, вчених, фахівців. Вказане дослідження *принципів нормотворчості спирається на використання методології системного підходу, визначення їх впливу на результативність нормотворчості.*

На думку Петришина О., принципи нормотворчості, являють собою найбільш важливі вимоги, які ставляться до цієї діяльності та її результатів. Дослідник виділяє свою *класифікацію принципів нормотворчості*, серед яких: 1) принципи, що характеризують діяльність державного апарату, в тому числі у сфері нормотворчості; 2) принципи нормотворчості, що ґрунтуються на основоположних і загальних принципах; 3) спеціальні принципи нормотворчості².

Як бачимо, кожний науковець має своє особисте бачення сутності та переліку принципів нормотворчості. Важливо, що принципам притаманна певна динамічність, тобто вони змінюються залежно від рівня правового, культурного, соціального розвитку держави та її суспільства.

Щодо *відомчої нормотворчості органів виконавчої влади*, то саме принципи як вихідні засади правової діяльності, дозволяють дотримуватися не тільки єдиної та послідовної правової позиції, але

¹ Дашковська, О.Р. (2015). Принципи нормотворчої діяльності: загальна характеристика. *Науковий Вісник Ужгородського національного університету*, 35, 29-32.

² Петришина, М.О. (2011). Особливості організації нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування: зарубіжний досвід. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*, 22, 150-158.

й засад правового регулювання, характерних для типу правової системи, рівня розвитку країни та, відповідно, розвитку правової культури суспільства. Принципи відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері не існують самостійно, окремо, вони знаходяться у співвідношенні з принципами права, тобто є їх складовим елементом. Принципи права визначають зміст і спрямованість правового регулювання суспільних відносин.

Принципи права, як і будь-яке правове явище, має свої різновиди, які можна визначити за допомогою різних критеріїв. Зупиняючись на тих принципах права, які закріплені в нормативних актах, можна визначити і наступний критерій поділу принципів права на види. Так, залежно від форми акта, в якому закріплені правові принципи, принципи права можна поділити на ті, які закріплені в міжнародних актах; принципи права, які закріплені в законах; принципи права, які закріплені в підзаконних актах.

Однак, існують й інші критерії поділу принципів права на види. Так, за функціональним призначенням та об'єктом відображення принципів права, виділяють дві групи принципів права: соціально-правові (загально соціальні) та¹, спеціально-соціальних (юридичні)².

Соціально-правовими або загальносоціальними принципами права є ті, які відображають систему цінностей, властивих суспільству і мають або повинні мати форму вираження й забезпечення. *Спеціально-соціальні принципи права (юридичні)*, в свою чергу, відображають засади формування і функціонування права як специфічного соціального регулятора і, залежно від сфери дії, поділяються на загальноправові, міжгалузеві, галузеві та принципи правових інститутів³. Якщо загальносоціальні принципи права є основними ідеями права, які розкривають його сутність як соціального явища, то спеціально-соціальні є відображенням внутрішньої організації права, тобто системи права.

Загальноправові принципи відображають сутність та зміст права в цілому. Дані принципи є основними положеннями, ідеями правової системи, а тому є спільними для всіх його галузей та інститутів. Хропанюк В.Н., зазначає, що загальноправові принципи є основними початками, які визначають найбільш суттєві риси права в цілому, його зміст та особливості, як регулятора всієї сукупності суспільних відносин⁴. До загальноправових принципів права належать такі принципи: законність, справедливість, демократизм, гуманізм, рівність громадян перед законом, взаємна відповідальність держави та особи і т. д.

Міжгалузеві принципи, в свою чергу, є загальними для декількох галузей права. Причому, Осауленко О.І. акцентує увагу на тому, що міжгалузеві принципи стосуються споріднених галузей права⁵.

Галузеві принципи є основоположними ідеями певної галузі права. На думку Цвіка М.В. та Ткаченка В.Д., галузеві принципи підкреслюють особливості конкретної галузі права і нарівні з предметом і методом сприяють індивідуалізації галузі як самостійної в загальній системі права⁶.

Відомча нормотворчість у правоохоронній сфері є правовим інститутом, оскільки регулює суспільні відносини на відомчому рівні нормотворчості. Однак, система принципів базується на їх стійкому взаємозв'язку, оскільки, реалізуючи ту чи іншу правову норму, необхідно враховувати принципи всієї правової системи, а також принципи конкретної галузі чи інституту права. У зв'язку з цим, можна прийти до висновку, що відомча нормотворчість, з одного боку, базується на загальноправових принципах права, а з іншого – має власні принципи, які характеризують її, як самостійний правовий інститут.

Деталізація принципів (відомчої) нормотворчої діяльності допоможе системному вивченню даних правових категорій, правильному обранні перспективних напрямків розвитку, та надасть змогу зробити необхідні акценти у дослідженні нормотворення в сфері здійснення виконавчої влади та особливо у відомчій нормотворчості у правоохоронній сфері.

На нашу думку, головним принципом нормотворення органів виконавчої влади є *принцип законності*, який в доктрині права є багатограним й багатогалузевим юридичним поняттям.

¹ Ведерніков, Ю.А. (2005). *Адміністративне право України*. Київ: Центр навчальної літератури, 79.

² Лисенков, С.Л. (2006). *Загальна теорія держави та права*. Київ: Юрисконсульт, 174.

³ Лисенков, С.Л. (2006). *Загальна теорія держави та права*. Київ: Юрисконсульт, 166.

⁴ Марчук, М. (2003). *Аксіологічний потенціал наукового знання: поняття, структура, спосіб актуалізації*. Київ: Юрінком Інтер.

⁵ Осауленко, О.І. (2007). *Загальна теорія держави та права*. Київ: Істина, 120.

⁶ Цвік, В.М. (2002). *Загальна теорія держави та права*. Харків: Право, 199.

Як правова категорія це поняття часто розуміється в якості: суворого та неухильного дотримання всіма суб'єктами правовідносин усіх існуючих у державі законів та заснованих на них підзаконних нормативно-правових актів; верховенства закону щодо інших нормативно-правових актів¹. Відтак, саме за допомогою законності норми права набувають свого значення та переходять у площину реалізації прав й обов'язків. Тому слід погодитись із Соловйовим В.М., який вважає, що законність поширюється на різноманітну управлінську діяльність, забезпечує однакове розуміння та застосування правових норм як суб'єктом, так і об'єктом управління. Вона є об'єктивною умовою ефективного управління².

Принцип *законності* полягає в тому, що нормативно-правові акти органів виконавчої влади мають підзаконний характер. Підзаконність – важливий чинник реалізації принципу законності в державному управлінні, у відповідності з яким уся управлінська діяльність повинна здійснюватись у виключній відповідності з законом. Даний принцип виявляє себе у тому, що юридична сила акта передається йому законом або нормативним актом органів виконавчої влади вищого рівня. Владний характер правового акта не означає, що орган, який його видає, діє на свій розсуд, поза будь-якими межами. Видаючи такий акт, орган виконавчої влади зобов'язаний діяти відповідно до вимог закону. *Підзаконність* також означає, що акт повинен точно і повністю відповідати меті, приписам, вимогам законодавчого акта, на виконання якого його видано та іншим актам вищестоящих органів як за змістом, так і за процедурою видання та введення його у дію. Нормативно-правові акти приймаються органами виконавчої влади у розвиток законодавчих актів, доповнюють і конкретизують їх, та пов'язані з досягненням часткового результату, його адресати конкретно визначені, як і окремі юридичні приписи, що містяться у ньому, внаслідок чого нормативно-правовий акт має підзаконний характер – у ньому не може бути виявлена державна влада у тій повноті, як це може мати місце в законі³. Акт органу виконавчої влади не може змінювати чи скасовувати закон, тоді як норма права, встановлена цим актом, може бути скасована або змінена законодавчим актом.

Необхідно відмітити важливе місце *принципу демократизму*, який ефективно виявляє погляди і бажання громадян країни, що може бути здійснено шляхом вивчення громадської думки, пропозицій окремих громадян та організацій. Названий принцип дозволяє брати участь безпосередньо чи опосередковано у правотворчому процесі представників громадськості та надає змогу останнім висловлювати суспільні настрої щодо певних пріоритетів нашої держави. Принцип *демократизму* передбачає: по-перше, офіційне визнання влади більшості при збереження прав меншості, що в контексті відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері слід розглядати, як врахування суб'єктами відомчої нормотворчості прав, інтересів та волі більшості населення та різних соціальних груп при розробці проектів відомчих нормативно-правових актів; по-друге, принцип демократизму слід розглядати як участь народу в розробці відомчих актів, що полягає у обговоренні проектів актів суспільством через засоби масової інформації, круглі столи, конференції.

Важливим принципом відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері є принцип *гуманізму*, який в перекладі з латині означає «людяність»⁴, а тому принцип гуманізму в контексті правотворчості слід розуміти, як забезпечення прав, свобод та інтересів людини нормами права, як найвищої соціальної цінності. При цьому нормативні акти в цілому та відомчі нормативно-правові акти зокрема повинні не тільки забезпечувати невід'ємні права та свободи людини, а й створювати умови і механізми їх втілення в життя. Згідно зі ст. 3 Конституції України, найвищою соціальною цінністю в Україні визнається людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека⁵. Відповідно до цього, завданням нормотворчого процесу є забезпечення пріоритетності прав індивіда у системі інших соціальних цінностей. Правові норми мають закріплювати і охороняти соціальні умови, необхідні для здійснення та захисту основних прав людини, прав народу (нації), прав людства, а суб'єктам відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері забороняється при прийнятті нових нормативно-правових актів звужувати зміст та обсяг існуючих прав і свобод людини.

¹ Байтин, М.И. (2004). *Теория государства и права*. Москва: Юристъ, 408-410.

² Соловйов, В.М. (2009). Законність як елемент моніторингу ефективності законодавства. *Актуальні проблеми державного управління*, 2, 342.

³ Коваль, Л.В. (1998). *Адміністративне право*. Київ: Вентурі, 88.

⁴ Глухарчук, К.Е. (1994). *Современный словарь иностранных слов*. Санкт-Петербург: Дуэт, 177.

⁵ Конституція України, ст. 141, гл. 15 (1996) (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page5>> (1996, червень, 28).

Принцип прозорості (гласності) нормотворчого процесу полягає в тому, щоб розробка та прийняття нормативно-правових актів проходили з дотриманням певної процедури, не виходячи за межі компетенції органів, що їх приймають. Порушення меж законодавче визначеного правового регулювання, перевищення повноважень робить акт органу виконавчої влади чи посадової особи незаконним, а отже, недійсним. У значній мірі зазначений принцип стосується проектного етапу нормотворчості, під час якого має проводитись своєрідний моніторинг процесу адміністративної нормотворчості з метою унеможливлення порушень з боку посадових осіб органів виконавчої влади. У разі потреби, на думку деяких вчених¹, можливе використання при розробці нормативного акта вже відомого позитивного досвіду інших держав. Однак, на погляд автора цієї роботи, нововведення, невідомі юридичній науці і практиці України, можуть бути непридатними до її економічних умов і несприятливо відобразитися на суспільному житті країни.

Нормотворець повинен постійно відслідковувати зміни, що відбуваються у суспільстві, орієнтуватися на практику застосування вже діючих актів, своєчасно заповнювати прогалини в праві, що знаходить свій прояв у *принципі зв'язку з практикою*.

Наступним принципом, що характеризує нормотворчість, є *принцип поєднання інтересів суспільства та особи*, що означає визнання державою найвищою соціальною цінністю людину. Відповідно до цього в основу закріплення державної волі у нормативних актах повинно бути покладено сформовані на демократичних засадах потреби та інтереси суспільства, а не особисті потреби незначної кількості людей, які мають владні повноваження. Якщо ж ця вимога буде проігнорована, то подальша реалізація таких норм буде тягнути за собою низку важливих негативних наслідків, приведе до суттєвих протиріч між громадянським суспільством та владними органами.

Принцип науковості повинен враховувати наукову оцінку дійсності, яка базується на аналізі політичних, соціальних, економічних та ідеологічних факторів; вироблення науково обґрунтованих поглядів та концепцій майбутнього правового регулювання певних суспільних відносин. Названий принцип є результатом наукових пошуків та тривалої практичної перевірки напрямків удосконалення організації і здійснення нормотворчої діяльності уповноваженими державними органами. У загальному вигляді принцип науковості передбачає організацію нормотворчої діяльності у відповідності з об'єктивними законами функціонування держави, та дозволяє забезпечити найоптимальніший варіант державного управління.

Використання *принципу відповідальності за порушення правил нормотворчого процесу* зводиться до урахування правомочними органами дотримання нормотворцем прийомів, способів та правил юридичної техніки під час формування змісту адміністративно-правових норм та у більшості випадків характеризується тривалою апробацією в ході правозастосування. Результатом нехтування правилами нормотворення є унеможливлення повного, всебічного та своєчасного нормативного закріплення сформованих потреб, а також затягування підготовки проектів нормативних актів, створення нестабільних нормативних актів. Запровадження цього принципу дозволить підвищити рівень якості нормотворення.

Поряд з загальноправовими принципами, відомчій нормотворчості у правоохоронній сфері притаманні *спеціальні принципи*, які більш повно та глибоко розкривають сутність даного процесу.

Одним з основних принципів відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері є принцип *професіоналізму*. Даний принцип передбачає, що суб'єктами відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері можуть бути лише фахівці, які мають необхідні та достатні знання, вміння та навички в тій сфері суспільних відносин, регулювання якої входить до їх компетенції; володіють засобами, прийомами, способами юридичної техніки відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері та використовують їх при створенні відомчих нормативно-правових актів. Клименко А.В. та Руминіна В.В. зазначають, що принцип професіоналізму полягає також у професійній підготовці суб'єктів². Професійна підготовка фахівців з юридичною освітою є обов'язковою передумовою професійності суб'єктів відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері, але в українському законодавстві відсутня норма щодо обов'язкової підготовки не тільки суб'єктів відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері, а й суб'єктів правотворчості в цілому. У зв'язку з цим, відсутні і вимоги до суб'єктів нормотворчості у правоохоронній сфері, а тому не передбачена і відповідальність суб'єктів в разі вчинення ними порушень у сфері підготовки нормативних актів

¹ Корельський, В.М. (1997). *Теорія государства и права*. Москва: ИнфраМ-Норма, 296.

² Клименко, А.В. (2004). *Теорія государства и права*. Москва: Академия», 113.

в цілому та відомчих актів зокрема. З метою подолання вказаної прогалини як в законодавстві, так і в сфері професійної підготовки суб'єктів як правотворчості, так і відомчої нормотворчості слід звернутися до позитивного зарубіжного досвіду країн, які готують фахівців для правотворчої діяльності держави.

Важливим принципом відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері є принцип *оперативності*, який буквально означає здатність швидко та своєчасно змінити чи направити хід справ¹. Принцип оперативності у відомій нормотворчості у правоохоронній сфері можна розглядати в двох аспектах: 1) як постійне оновлення правового матеріалу, швидке реагування на нові тенденції в суспільстві, забезпечує своєчасне скасування нормативних актів, що застаріли, суперечать чинному законодавству, створюють юридичні колізії. У зв'язку з цим, завданням суб'єкта відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері є виявлення прогалин в законодавстві та швидкого їх вирішення, шляхом внесення змін та доповнень до діючих актів або їх скасування. 2) відомчі акти як різновид підзаконних нормативно-правових актів видаються на підставі закону, відповідно до нього, для конкретизації та виконання законодавчих приписів та підзаконних актів вищої юридичної сили. Дотримання принципу оперативності забезпечує відповідність тих суспільних відносин, які врегульовані відомчими актами з тими, які фактично існують.

Наступним принципом відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері є принцип *планування*. Так, Дідич Т.О. зазначає, що принцип планування слід тлумачити як комплекс організаційних заходів, змістом яких є чіткий перелік проектів нормативно-правових актів, що мають бути підготовлені й направлені на розгляд до правотворчого органу, строків такої розробки, а також перелік суб'єктів, яким доручається нормопроектна робота². Таке розуміння даного принципу повністю відображає його сутність, адже метою планування нормотворчої діяльності є визначення актів, які мають бути розроблені уповноваженими суб'єктами в певний проміжок часу.

З принципом планування тісно пов'язаний принцип *прогнозування*. Даний принцип є одним з найважливіших принципів відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері, оскільки визначає два основні напрями. По-перше, принцип прогнозування слід розглядати, як передбачення розвитку суспільних відносин в різних сферах суспільного життя, а, по-друге, визначення можливих наслідків введених в дію нових відомчих актів або внесення в них змін, доповнень, їх скасування, що пояснює доцільність здійснення нормотворчих функцій суб'єктами відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері.

Даний принцип *техніко-юридичної досконалості* передбачає дотримання правил юридичної техніки відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері, які включають правила нормопроекування відомчих актів, правила внесення змін та доповнень до відомчих актів, правила скасування відомчих актів, правила обліку відомчих актів, правила систематизації відомчих актів уповноваженими суб'єктами з метою створення якісних за формою та досконалих за структурою відомчих актів, їх скасування та, в разі необхідності, подальшого упорядкування.

Важливими принципом відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері, на думку Арзамасова Ю.Г. є принципи єдиноначальності та галузевості³. Принцип *єдиноначальності* означає, що центральні органи виконавчої влади, які здійснюють нормотворчість на відомчому рівні, очолюються керівниками, які керують певними центральними органами виконавчої влади, несуть персональну відповідальність перед Кабінетом Міністрів України за розроблення та реалізацію державної політики у тій сфері суспільних відносин, яка обслуговується відповідними центральними органами виконавчої влади та за виконання відповідними центральними органами виконавчої влади своїх завдань та функцій.

Принцип *галузевості* означає, що компетенція суб'єктів відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері поширена на регулювання певної сфери суспільних відносин. Вказаний принцип також означає необхідність конкретизації меж предмету правового регулювання та неможливість виходу за ці межі.

Отже, принципи права є одним із базових та необхідних компонентів відомчої нормотворчості, які, з одного боку, розкривають зміст, сутність, призначення права, як регулятора суспільних відносин, а з іншого – є стрижнем, опорною конструкцією системи права, яка полягає

¹ Глухарчук, К.Е. (1994). *Современный словарь иностранных слов*. Санкт-Петербург: Дуэт, 425.

² Дідич, Т.О. (2005). Планування та прогнозування нормопроектної діяльності (теоретико-правовий аспект). *Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції*. Київ: ПравоІнфо, 84-87.

³ Арзамасов, Ю.Г. (2004). *Ведомственный нормотворческий процесс в Российской Федерации*. Москва: ИнфраМ-Норма, 116.

в диференціації юридичних норм за галузями, підгалузями та інститутами. Принципи відомчої нормотворчості співвідносяться з принципами права, як частина з цілим, що обумовлено двома аспектами. По-перше, відомча нормотворчість у правоохоронній сфері базується на загальноправових принципах права, які в контексті відомчої нормотворчості тлумачаться з врахуванням особливостей зазначеного інституту права. По-друге, відомча нормотворчість у правоохоронній сфері базується на спеціальних принципах, тобто тих принципах права, які хоч і належать до загальноправових принципів, однак визначають особливості зазначеного інституту права. Використання вказаних принципів є важливою умовою створення якісних відомчих нормативно-правових актів. Принципи відомчої нормотворчості будуть ефективними лише при їх комплексному застосуванні, що обумовлено їх взаємодоповнюючим характером. Дотримання зазначених у дослідженні принципів суб'єктами відомчої нормотворчості дозволить досягти ефективності, цілісності, єдності відомчої нормотворчості у правоохоронній сфері. Практичне слідування в ході нормотворчості зазначеним принципам – це гарантія якості прийнятих правових рішень. А особливість нормативних правових актів, поряд із належним правозастосуванням, як відомо, є гарантією якості суспільного буття як в цілому, так і в різних його галузях.

References:

1. Kovalskyj, V.S. (2005). *Pravotvorchist: teoretychni ta logichni zasady* [Law-making: Theoretical and logical principles]. Kyiv: Yurinkom Inter, 52. [in Ukrainian].
2. Shemshuchenko, Yu.S. (2012). *Velykyj encyklopedychnyj yurydychnyj slovnyk* [The Great encyclopedic legal dictionary]. Kyiv: Yurydychna dumka, 408. [in Ukrainian].
3. Dashkovska, O.R. (2015). *Pryncypy normotvorchoyi diyalnosti: zagalna charakterystyka* [Principles of normative activity: general characteristics]. *Naukovyj Visnyk Uzhgorodskogo nacionalnogo universytetu* [The Scientific Bulletin of Uzhgorod National University], no. 35, 29-32. [in Ukrainian].
4. Petryshyna, M.O. (2011). *Osoblyvosti organizaciyi normotvorchogo procesu v organax misceвого samovryaduvannya: zarubizhnyj dosvid* [The peculiarities of organization of rule-making process in local self-government bodies: foreign experience]. *Derzhavne budivnyctvo ta misceve samovryaduvannya* [Public construction and local government], no. 22, 150-158. [in Ukrainian].
5. Vedyernikov, Yu.A. (2005). *Administratyvne pravo Ukrayiny* [Administrative Law of Ukraine]. Kyiv: Centr navchalnoyi literatury, 79. [in Ukrainian].
6. Lysenkov, S.L. (2006). *Zagalna teoriya derzhavy ta prava* [General theory of state and law]. Kyiv: Yuryskonsult, 174. [in Ukrainian].
7. Marchuk, M. (2003). *Aksiologichnyj potencial naukovoogo znannya: ponyattya, struktura, sposib aktualizaciyi* [Axiological potential of scientific knowledge: concept, structure, way of actualization]. Kyiv: Yurinkom Inter. [in Ukrainian].
8. Osaulenko, O.I. (2007). *Zagalna teoriya derzhavy ta prava* [General theory of state and law]. Kyiv: Istyna, 120. [in Ukrainian].
9. Czvik, V.D. (2002). *Zagalna teoriya derzhavy ta prava* [General theory of state and law]. Kharkiv: Pravo, 199. [in Ukrainian].
10. Bajtin, M.I. (2004). *Teoriya gosudarstva i prava* [General theory of state and law]. Moscow: Jurist, 408-410. [in Russian].
11. Solovjov, V.M. (2009). *Zakonnist yak element monitoryngu efektyvnosti zakonodavstva* [Legitimacy as an element of monitoring the effectiveness of legislation]. *Aktualni problemy derzhavnogo upravlinnya* [Actual problems of public administration], no. 2, 342. [in Ukrainian].
12. Koval, L.V. (1998). *Administratyvne pravo* [The Administrative Law]. Kyiv: Venturi, 88. [in Ukrainian].
13. Gluharchuk, K.E. (1994). *Sovremennyy slovar' inostrannyh slov* [Modern dictionary of foreign words]. Saint-Petersburg: Dujet, 177. [in Russian].
14. *Konstytuciya Ukrayiny* [The Constitution of Ukraine] 1996 (The Verkhovna Rada of Ukraine). Oficijnyj sajt Verxovnoyi Rady Ukrayiny [The official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page5>> (1996, June, 28). [in Ukrainian].
15. Korel's'kij, V.M. (1997). *Teoriya gosudarstva i prava* [The Theory of State and Law]. Moscow: InfraM-Norma, 296. [in Russian].
16. Klimenko, A.V. (2004). *Teoriya gosudarstva i prava* [The Theory of State and Law]. Moscow: Akademija, 113. [in Russian].
17. Didych, T.O. (2005). *Planuvannya ta prognozuvannya normoproektnoyi diyalnosti (teoretyko-pravovyj aspekt)*. [Planning and forecasting of norm project activity (theoretical and legal aspect)]. *Zbirnyk materialiv mizhnarodnoyi naukovoji konferenciyi* [Collection of materials of the international scientific conference]. Kyiv: PravoInfo, 84-87. [in Ukrainian].
18. Arzamasov, Ju.G. (2004). *Vedomstvennyj normotvorcheskij process v Rossijskoj Federacii* [Departmental norm-setting process in the Russian Federation]. Moscow: InfraM-Norma, 116. [in Russian].